ISSN -2583-147X(P), Vol.- 9, Issue No.I, April 2023
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ସଂରଚନାବାଦ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ପେରୋଲ୍ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'

ଡ. ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଦାସ

ସୂଚନାମୂଳକ ଶବ୍ଦ :

ସଂରଚନାବାଦ, ଲାଙ୍ଗ୍, ପେରୋଲ୍, ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ (Language Register) ଏବଂ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଭାଷିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ।

ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସାର :

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପ୍ରଥମେ ସଂରଚନାବାଦ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କୁହାଯାଇଛି । ତା'ପରେ ସଂରଚନାବାଦ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପେରୋଲ୍ ପକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି । ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' ଉପନ୍ୟାସରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ତଥା ଭୌଗୋଳିକ ପରିବେଶରୁ ଆସିଥିବା ଚରିତ୍ରମାନେ କେମିତି ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ ବା Language Register ର ବିବିଧ ପ୍ରାୟୋଗିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟକୁ ଧରି ରଖିଛନ୍ତି, ସେ କଥା ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ସେହି ଆଲୋଚନା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଡ'ର ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ର ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଭାଷିକ ପ୍ରାୟୋଗିକ ସଂରଚନା ଫକୀରମୋହନ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ତର୍ଜମା କରାଯାଇଛି ।

ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ କିଛି ଉପକ୍ରମ କିମ୍ବା ସୂଚନା ଦେବାର ନାହିଁ । ଏହି ଉପନ୍ୟାସଟି ୧୮୯୭ ମସିହାରୁ ଧାରାବାହିକ ଭାବରେ 'ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ' ପ୍ରତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଉପନ୍ୟାସରେ ଯେଉଁ କଥନକାଳ ରହିଛି ତା' ହେଉଛି ୧୮୯୭ ମସିହାରୁ ୧୮୯୯ ମସିହା ଅର୍ଥାତ୍ ମାତ୍ର ଦୁଇବର୍ଷ; କିନ୍ତୁ ଏହି ଉପନ୍ୟାସର କଥାକାଳ ହେଉଛି ୧୮୦୧ ମସିହାରୁ ୧୮୪୦ ମସିହା । ସମୁଦାୟ ଚାଳିଶ ବର୍ଷର ସ୍ଥାନଗତ, କାଳଗତ, ପାତ୍ରଗତ ବିନ୍ୟାସ ଏହାର ସାମଗ୍ରିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ।

ସଂରଚନାବାଦ ବା ଗଠନବାଦର ଇଂରାଜୀ ହେଉଛି 'Structuralism' । ଏହି 'Structuralism' ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ହେଉଛନ୍ତି ଫର୍ଡ଼ିନାଣ୍ଡ ଡି ସସ୍ୟୁର । ସଂରଚନାବାଦକୁ ଅଧିକ ବିକଶିତ ତଥା ସମୃଦ୍ଧ କରାଇଛନ୍ତି କ୍ଲଡ ଲେଭିଷ୍ଟ୍ରସ । ସଂରଚନାବାଦରେ ସସ୍ୟୁର ଲାଙ୍ଗ୍ ଏବଂ ପେରୋଲ୍ ନାମରେ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ଲାଙ୍ଗ୍ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଯେ କୌଣସି ଏକ ଭାଷା ବଳୟ ବା 'କିନ୍‌ସିପ୍ ସିଷ୍ଟମ୍' ବା 'ଭାଷାବ୍ୟବସ୍ଥା' ଭିତରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ଶବ୍ଦ ବା Signifier ର ଧ୍ୱନି ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ବୁଝାଏ । ଏହା ଭାଷାର ଏକ ଅମୂର୍ତ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏହାକୁ ବ୍ୟାକରଣିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କହିହେବ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଭିନ୍ନ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ତଥା ତତ୍ତ୍ୱଗତ ଅବଧାରଣା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ସେମାନେ ଏହି ନିୟମକୁ ମାନିଥାନ୍ତି । ଲାଙ୍ଗର ବ୍ୟାବହାରିକ ବା ପ୍ରାୟୋଗିକ ସ୍ତର ହେଉଛି ପେରୋଲ । ପେରୋଲରେ ଲାଙ୍ଗ ବା ଭାଷାର ଧ୍ୱନି ଶୃଙ୍ଖଳା ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ସଙ୍କେତ ବା ଶବ୍ଦକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଏବଂ ବାସ୍ତବରେ ଅବଧାରଣାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ ।

ପେରୋଲ୍ ଦୈନନ୍ଦିନ କଥାବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ରୂପାୟିତ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ଏହାର ମୂଳ ଥାଏ ଲାଙ୍ଗ ଭିତରେ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ସମୁଦାୟ ବା ଭାଷା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବା ଭାଷା ବଳୟରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟାକରଣିକ ସଂରଚନା ଥାଏ, ତାକୁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାଷା କହୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତାକୁ ଯେତେବେଳେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଉପଯୋଗ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେହି ସ୍ତରକୁ ପେରୋଲ୍ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ସଂରଚନାବାଦ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ପେରୋଲ୍ ସ୍ତରକୁ ଉଭିତ୍ତିକରି ଏ ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନା କରାଯାଇଛି, ଏହାର ପରିକଳ୍ପନା

ପଶ୍ଚାତରେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଭାଷିକ ବିବିଧତାକୁ କେନ୍ଦ୍ରଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ଭାଷା ବିଶେଷକରି ସଂସ୍କୃତ ବହୁଳ ମାର୍ଜିତ ରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ଶୁଦ୍ଧ ଗଦ୍ୟ ଭାଷା ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ ବୋଲି ଚିହ୍ନିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଫକୀରମୋହନ ଏଇ ସଂସ୍କୃତ ବହୁଳ ମାର୍ଜିତ ରୁଚି ସମ୍ପନ୍ନ ଭାଷାବଳୟ (Language Kinship) ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ମୁକ୍ତ କରାଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ କଥାସାହିତ୍ୟର ଭାଷା ଅଧିକ ଭାବରେ କଥିତ ଭାଷାର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବୋଲି ମନେହୁଏ । 'ଫର୍ଡ଼ିନାଣ୍ଡ ଡି ସସ୍ୟୁର' ଭାଷାର ଏହି କଥିତ ଦିଗ ତଥା କଥିତ ପକ୍ଷକୁ ଭାଷା ଚର୍ଚ୍ଚା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । ଭାଷାର ଐତିହାସିକ ଓ କାଳାନୁକ୍ରମିକ ସ୍ତର ଅପେକ୍ଷା ଭାଷାର ସମକାଳୀନ ବା ପ୍ରଚଳିତ ବା କଥିତ ସ୍ତରକୁ ହିଁ ଭାଷାର ମୁଖ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର ଭାବରେ ବିବେଚିତ କରାଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସଂରଚନାବାଦର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ ଏହି କଥିତ ବା ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତେବେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଭାଷା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରୀକ୍ଷାଧର୍ମୀ ମନେହୁଏ । ଏଇ ଭାଷା ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଲାଗେ ଅର୍ଥାତ୍ କୃତ୍ରିମତାଯୁକ୍ତ ମନେହୁଏ ନାହିଁ ।

ସେଥିପାଇଁ ଫକୀରମୋହନ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଘଟଣା ବିନ୍ୟାସ, ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ଇତ୍ୟାଦି ଯେତେବେଳେ କରିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷିକ ସ୍ତରକୁ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଛନ୍ତି । ଫଳରେ ତାଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଭାଷା ବହୁବିଧ ଭୌଗୋଳିକ ବଳୟ ଭିତରୁ ଆସିଥିବା ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଭାଷାଦ୍ୱାରା ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ତା' ସହିତ ଏଭଳି ଭାଷିକ ପ୍ରୟୋଗ ତଥା ପରୀକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଅପୂର୍ବ ଶୈଳୀୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଛି । ତା' ସହିତ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଗଦ୍ୟରଚନା ଏକ ଅନନ୍ୟ ଭାଷିକ ଶୈଳୀ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ତଥା ଆଦୃତ ହୋଇଛି ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ ପଦ୍ଧତିକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଛି ତାହା ହେଉଛି ଶୈଳୀବିଜ୍ଞାନ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭାଷା ଚର୍ଚ୍ଚାର Language Register ବା ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ପଦ୍ଧତି । କଥାସାହିତ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଏ, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମେଳନରେ ବିଭିନ୍ନ ଘଟଣା ଘଟେ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କଥା ସାହିତ୍ୟର କଥାବସ୍ତୁ ଗତିଶୀଳ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଚରିତ୍ର ଯେଉଁ ଭାଷାବଳୟ ଭିତରୁ ଆସିଥାଏ ସିଏ ତା' ମୁଖରେ ସେହିଭଳି ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରଣ କରେ । ସେହିଭଳି ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଦ୍ୱାରା ପାଠକେ ସେହି ଚରିତ୍ରର ମୂଳ ଭାଷା ବଳୟ ବା ଭାଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଗତ ହୁଅନ୍ତି । ଏଇ ଯେଉଁ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏହା ପ୍ରାୟତଃ ଅଧିକାଂଶ କଥାସାହିତ୍ୟରେ ରହିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ କଥକ ବା କଥାକାର ଯେତେବେଳେ କଥା ରଚନା କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଚରିତ୍ରକୁ ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସରେ ସଂଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି । ତା' ସହିତ ସେଇ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପାତ୍ରମୁଖୀ ଭାଷାର ସଂଯୋଜନା କରିଥାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବିଶେଷକରି ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରଭୃତି କଥା ରଚନାରେ ବହୁ ପ୍ରକାରର କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ ।

ଏ ଧରଣର ଭାଷିକ ବ୍ୟାବହାରିକତାକୁ Language Register ବା ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ ଦ୍ୱାରା ପାଠକମାନେ ବହୁଧରଣର ଭାଷା ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଗତ ହେବା ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଭାଷାର ବିବିଧ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସହିତ ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ ହୋଇପାରନ୍ତି ।

ଧରାଯାଉ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଭାଷା । ଫକୀରମୋହନ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'କୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଓଡ଼ିଆ ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ଏ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ପ୍ରକାରର ହୋଇନଥାଏ । ଏମିତିକି ବିଭିନ୍ନ ଜାଗାରେ ଏଇ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ କଥକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୁହାଯାଏ; ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ କ୍ଷେତ୍ର ବା ଭୌଗୋଳିକ ପରିବେଶ ଅନୁସାରେ ବା ଭାଷାବଳୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଥାନ୍ତି । ଫଳରେ ଗୋଟେ ରାଜ୍ୟରେ ଗୋଟେ ଅଞ୍ଚଳର ଭାଷା ଯାହା ହୋଇଥାଏ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ଭାଷା ତା'ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ଫଳରେ ଜଣେ ପାଠକ ଜାଣିପାରେ ଯେ ଏଇ ଚରିତ୍ରଟି ଅମୁକ ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆସିଛି । ଏଇ ଚରିତ୍ରଟି ସମୁକ ଅଞ୍ଚଳର ଭାଷାନିବନ୍ଧନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆସିଛି । ତେଣୁ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ପ୍ରେକ୍ଷାପଟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା କଥା ବିନ୍ୟାସରେ ଚମତ୍କାରିତା ତଥା ନବୀନତା ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ପ୍ରବନ୍ଧର ଏହି ଭାଗରେ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଭାଷିକ ବିଶ୍ଳେଷଣର ବିବିଧ ଦିଗକୁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉ । ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ସଂରଚନାବାଦରେ ଯେଉଁ ପେରୋଲ ପକ୍ଷଟି ରହିଛି, ସେହି ପକ୍ଷଟି ଯଦିଓ ମୂଳତଃ ଲାଙ୍ଗ୍ରୁ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ,

ତଥାପି ତାହା ଏକ ପ୍ରାୟୋଗିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସ୍ତର ନିର୍ମାଣ କରିଥାଏ । ଯଦି ଲାଙ୍ଗ ଓ ପେରୋଲ୍ ଭିତରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପାର୍ଥକ୍ୟ ତଥା ବିଶେଷତ୍ୱକୁ ଭଲଭାବରେ ବୁଝିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟାକରାଯାଏ, ତେବେ ଲାଙ୍ଗ୍ କହିଲେ ଆମେ "the set of rules by which combine words into sentence, use certain words in certain ways, rules rarely altered in which all users of language follows." ଏହାକୁ ହିଁ ବୁଝିବା । ଅର୍ଥାତ୍ ଏଠାରେ ଲାଙ୍ଗ୍ କହିଲେ ଆମେ ଉଚ୍ଚାରିତ ଶବ୍ଦର ଧ୍ୱନି ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ବୁଝୁ । ଯେଉଁମାନେ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଏଇ set of rules ବା ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ମାନି ଚଳନ୍ତି ।

ତା'ପରେ ଆମେ ପେରୋଲ୍ କହିଲେ ତାକୁ ହିଁ ବୁଝିବା ଅର୍ଥାତ୍ "everyday speech where we use words in a particular context."

ଅର୍ଥାତ୍ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଆମେ ଯେଉଁ କଥନ ବା ଉଚ୍ଚାରଣ ବା ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରିଥାଉ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ବ୍ୟବାହାର କରୁ, ସେଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟେ ଗୋଟେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଉଚ୍ଚାରିତ ବା କଥିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଏଇ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଲାଙ୍ଗର ଏକ ପ୍ରାୟୋଗିକ ସ୍ତର । ସେଥିପାଇଁ ପେରୋଲକୁ ଭାଷାର ଜୀବନ୍ତ ସ୍ଥିତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କାରଣ ପେରୋଲ୍‌ର ବ୍ୟାବହାରିକ ସ୍ତରବିନା ଭାଷାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ତା' ସହିତ ଲାଙ୍ଗ୍ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍କ୍ରିୟ । ଅର୍ଥାତ୍ ଭାଷାର ପ୍ରାୟୋଗିକ ସ୍ତର ବା ପେରୋଲ୍ ସ୍ତର ବିନା ଲାଙ୍ଗ ଅସ୍ତିତ୍ୱହୀନ ।

ତେବେ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଚରିତ୍ର ସବୁ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଭାଷା ଉତ୍ସରୁ ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇଛି । ଫଳରେ ସମଗ୍ର ଉପନ୍ୟାସରେ ନବୀନ ସ୍ୱାଦଯୁକ୍ତ ଭାଷିକ ନିର୍ମିତି ବା ସଂରଚନା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଏଠାରେ ଯେଉଁ ଚରିତ୍ର ଯେଉଁ ଭଳି ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା କଥା ତାକୁ ଫକୀରମୋହନ ସେଇଭଳି ଭାବରେ କରେଇଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏଇ ଭାଷା ସବୁ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ନ ହୋଇ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' କଥା ରଚନାରେ ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ରରେ ବନ୍ଧିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଫଳରେ ସେଠାରେ ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ବିନ୍ୟାସ ବା କଥନିକା ନିର୍ମାଣ ହୋଇଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଭାଷିକ ବିବିଧତାକୁ ଆନୁକ୍ରମିକତା ରୀତିରେ ଏଠାରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉ ।

ଅଣଓଡ଼ିଆ ପେରୋଲ ଏବଂ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ର ଭାଷିକ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ :

'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' ଉପନ୍ୟାସରେ ଅନେକ ଅଣଓଡ଼ିଆ ଚରିତ୍ର ଅଛନ୍ତି । ଯଥା - ଦାରୋଗା ଇନାଏତ ହୋସେନ, ଶେଖ ଦିଲ୍‌ଦାର ମିଆଁ, ମେଜେଷ୍ଟର ସାହେବ, ଏ.ବି.ସି.ଡ଼ି ଡଗଲାସ୍ ପ୍ରମୁଖ ।

ଏହି ଚରିତ୍ରମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆସି ନଥିବାରୁ ଏମାନଙ୍କ କଥାଭାଷାରେ ପାର୍ସୀ ଏବଂ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ପେରୋଲ୍ ବ୍ୟବାହାର ହେଉଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ।

ଶେଖ୍ ଇନାଏତ୍ ହୋସେନ୍ ହେଉଛନ୍ତି କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଜଣେ ନାମଜାଦା ପୁଲିସ୍ ଦାରୋଗା । ସେ ପାର୍ସୀଭାଷା ତଥା ବୁଦ୍ଧିରେ ବଡ଼ ମଜବୁତ୍ । ସେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଭଲପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଓଡ଼ିଆ ନାଲାୟକ୍ ଇଲମ୍, ସେଥି ସକାଶେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ସରକାରୀ କାଗଜରେ ସେ ପାର୍ସୀ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତି । ବାରବର୍ଷ ହେଲା ସେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଥାନାରେ ଅଛନ୍ତି । 'ପୁଲିସ୍ ତଦାରଖୀ' ପରିଚ୍ଛେଦରେ ସାରିଆର ମୃତ୍ୟୁ ଉପରେ ଖାନତଲାସ କରିବା ପାଇଁ ଗୋବିନ୍ଦପୁରରେ ସେ ପହଁଞ୍ଚିଥାନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଘରେ । ସେ ନିଜ ଦାଢ଼ିରେ ହାତବୁଲେଇ କହୁଛନ୍ତି "ରାମଚନ୍ଦର ମଙ୍ଗରାଜ ! ଅବ କ୍ୟା ମତଲବ୍ ହୈ ରତନ୍‌ପୁର ଡୋମ ଲୋକୋଂକା ମାମଲା ୟାଦ୍ ହୈ କି ନେହିଁ ?" ଦାରୋଗା ସେଖ୍ ଇନାଏତ ହୋସେନ୍‌ଙ୍କର ଏଇ ଯୋଉ କଥାଭାଷା, ଏଇ କଥା ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆ ପେରୋଲ୍‌ର କ୍ଷେତ୍ରୀୟତା ଅନୁପସ୍ଥିତ । ତା'ର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି; ଇନାଏତ ହୋସେନ୍ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଯେହେତୁ ପାର୍ସୀ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ସେ ଉପନ୍ୟାସରେ ପାର୍ସୀ ବାକ୍ୟରେ ଭାବ ବିନିମୟ ବା ପଚରାଉଚରା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ଭାଷାର ଯେଉଁ ବ୍ୟାବହାରିକ କ୍ଷେତ୍ର ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା । ଅର୍ଥାତ୍ ଫକୀରମୋହନ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' ଉପନ୍ୟାସକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲେଖୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଚରିତ୍ର ଜଣକ ଯେହେତୁ ଅଣଓଡ଼ିଆ ସେଥିପାଇଁ ତା ମୁଖରେ ସେ ଅଣଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପେରୋଲକୁ ବା ପ୍ରାୟୋଗିକ ମାନକତାକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରୁଛନ୍ତି ।

ସେହିପରି ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଜମିଦାର୍ ସେଖ୍ ଦିଲ୍‌ଦାର ମିଆଁ ମୁହଁରେ ମଧ୍ୟ ଫକୀରମୋହନ ପାର୍ସୀଭାଷାର ବାକ୍ୟସଂଯୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଏଇ ଚରିତ୍ର ଜଣଙ୍କ ସେହିଭଳି ସେଖ୍ କେରାମତ୍ ଅଲ୍ଲିଙ୍କର ପୁଅ ହେଇଥିବାରୁ ସିଏ କେବଳ ପାର୍ସୀ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା

କରିପାରନ୍ତି । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆସିଛି । ଫକୀରମୋହନ ସେଥିପାଇଁ କହୁଛନ୍ତି "ପୂର୍ବେ ପାର୍ସୀବିଦ୍ୟାର ଭାରି ଆଦର ଥିଲା; ଅଦାଲତର ପ୍ରଚଳିତ ବିଦ୍ୟା ଥିଲା ପାର୍ସୀ । ଭାରତ ଭାଗ୍ୟରେ ବିଧାତା ଏପରି ଲେଖନ ମୂନ ମାରିଛନ୍ତି, କାଲି ଥିଲା ପାର୍ସୀ ଆଜି ହେଲା ଇଂରାଜୀ ଏ ଉତ୍ତାରେ କ'ଣ ହେବ ତାଙ୍କୁ ଜଣା" । ପରିଚ୍ଛେଦ-୮ । ଏଇ ଉକ୍ତିରୁ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝାପଡୁଛି ଯେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସେ ସମୟରେ ବିଶେଷକରି କୋର୍ଟ କଚେରୀରେ ପାର୍ସୀ ଆଉ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଥିଲା । ବିଶେଷ କରି ମୁସଲମାନମାନେ ଓ ଇଂରେଜମାନେ ଯେଉଁ ସମୟରେ ଶାସନ କରୁଥିଲେ, ସେ ସମୟରେ ଏଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ଏମିତିକି ତା'ର ପ୍ରଭାବ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟରହିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଫକୀରମୋହନ ସେଖ୍ ଦିଲ୍‌ଦାର ମିଆଁଙ୍କLanguage Register କୁ ପାର୍ସୀ ଭାଷାକୈନ୍ଦ୍ରିକ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେଖ୍ ଦିଲ୍‌ଦାର ମିଆଁ ଯେତେବେଳେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଛନ୍ତି; ଯଥା- "କ୍ୟା ?" "ରାଜଚନ୍ଦର ମାମଲାବାଜ୍" ?" ବା "ଆଚ୍ଛା ! ଓଇ ହୁଆ- ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗୋରାଜ ।"- ଏଠାରେ ଦିଲ୍‌ଦାର ମିଆଁ ପାର୍ସୀ ଭାଷାର ବାକ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ତା'ର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି ସିଏ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭଲ ଭାବେ ଜାଣି ନାହାଁନ୍ତି । ଯଦିଚ ଓଡ଼ିଶାରେ ଫତେପୁର ସରଷଣ୍ଡ ତାଲୁକର ଜମିଦାର ସେ ତଥାପି ସେ କେବଳ ପାର୍ସୀ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିପାରନ୍ତି ।

ଏଠାରେ ଫକୀରମୋହନ ପ୍ରମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଚାହୁଛନ୍ତି ଯେ; ସେଖ୍‌ଦିଲ୍‌ଦାର୍ ମିଆଁର ଭାଷାକୁଟୁମ୍ବ ହେଉଛି "ପାର୍ସୀଭାଷା' । ଅର୍ଥାତ୍ ପାର୍ସୀ ଭାଷାର କିନ୍‌ସିପ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିତରେ ସିଏ ଜୀବନ ବଞ୍ଚେ ଓ ଭାବ ବିନିମୟ ମଧ୍ୟ କରେ । ସେଥିପାଇଁ ତା' ମୁହଁରେ ଫକୀରମୋହନ ପାର୍ସୀ ଭାଷାର ପେରୋଲକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରି 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ରେ ପାର୍ସୀ ଭାଷାର ଭାଷିକ ନିବନ୍ଧନମୂଳକ କ୍ଷେତ୍ରୀୟତାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସର ପରିଚ୍ଛେଦ ଏକୋଇଶିରେ; ଯେଉଁ 'କଟକ ସେସନ୍ ଜଜ୍‌କୋର୍ଟ୍' ଶୀର୍ଷକଟି ରହିଛି, ସେଥିରେ ଯିଏ ବିଚାରକ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଇଂରେଜ ପେରୋଲ୍ କ୍ଷେତ୍ରର । ଯେତେବେଳେ ସେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପଚରାଉଚରା ବା କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି; ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଭାଷାରେ ଇଂରାଜୀ ଏବଂ ପାର୍ସୀର ପ୍ରଭାବ ରହୁଛି । ସେ ଗୋଟେ ଚିଠି ଲେଖୁଛନ୍ତି । ଫକୀରମୋହନ କହୁଛନ୍ତି, "ସାହେବ 'My Dear Laddy' ଆରମ୍ଭ କରି ଚଞ୍ଚଳ ଚିଠିଖଣ୍ଡ ଲେଖି ପକାଉଛନ୍ତି । ସେହି ଜଜ୍‌ସାହେବ ଯେତେବେଳେ ଆସାମୀ ଓକିଲକୁ ଅନେଇକି ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ କହୁଛନ୍ତି "ତୁମାରା କୁଛୁ ସବାଲ ହୈ ?" ସେହିଭଳି "ନନସେନ୍ସ! ଅଉର କ୍ୟା ପୁଛନେକା ହୈ ପୁଛୋ ।" ବା "କୁଛୁବାତ୍ ନେହି ଗୋ ଅନ୍-ଚଲୋ ଚଲୋ ।" ସେହିଭଳି ଯେତେବେଳେ ଇଂରେଜ ଡାକ୍ତର ଏ.ବି.ସି.ଡ଼ି. ଡଗ୍ଲାସ୍ ଜମାନବନ୍ଦୀ ଦେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ପଚରାଉଚରା କରାଯାଉଛି, ସିଏ ବି ସେହିଭଳି କିଛି କିଛି ଜାଗାରେ ଇଂରାଜୀ ମିଶା ଓଡ଼ିଆରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ଯେମିତି "ଆମ୍ଭେ ଆଜକୁ ସାଢ଼େ ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ସିଭିଲ୍ ସର୍ଜନୀ କରି ଆସୁଅଛୁ । ପ୍ରଥମେ ମିଲେଟାରୀ ଡିପାଟମେଣ୍ଟରେ ଥିଲୁ । ଆମ୍ଭେ ଲଣ୍ଡନ କଲେଜରେ ଡାକ୍ତରୀ ପଢ଼ି ପାଶ୍ କରିଛୁଁ ।" ବା "ପ୍ରଥମେ ଆମ୍ଭେ ହସ୍‌ପିଟାଲ୍ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ୍ ଥିଲୁ । ବର୍ମା ଯୁଦ୍ଧରେ ଆମର ପ୍ରମୋଶନ ହୋଇଛି ।"

ଏଠାରେ ଏ.ବି.ସି.ଡ଼ି. ଡଗ୍ଲାସ୍ ଯେଉଁ କଥୋପକଥନ କରିଛନ୍ତି ବା ଯେଉଁ ପେରୋଲ୍ ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରେ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି, ସେଥିରେ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ କମ୍ ରହିଛି ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ବେଶି ରହିଛି । ତେଣୁ ସେ ଏଇ ଇଂରେଜ ଡାକ୍ତର ଜଣଙ୍କୁ ଉଭୟ ଇଂରେଜୀ ଓ ଓଡ଼ିଆ Language Register ବା ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ ଭିତ୍ତିରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଠି ଭାଷା ନିବନ୍ଧନ ବା ପ୍ରାୟୋଗିକ ଭାଷିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ।

ସେହିଭଳି ଓକିଲ ଯେତେବେଳେ କଥା ହେଉଛନ୍ତି, ଯଥା:- "ହଜୁର ଖୋଦାବନ୍ଦ-ମାଆ ବାପା- ଦୁନିଆ କା ବାଦଶା" ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଭାଷାରେ ବା ତାଙ୍କ କଥନରେ ପାର୍ସୀ ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ବା ପାର୍ସୀ ଭାଷାର ଶବ୍ଦାବଳୀ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସରେ ଏ ଯେଉଁ ଅଣ-ଓଡ଼ିଆ ପେରୋଲ୍ ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟକରୁ ତହିଁରେ କିଛିକିଛି ସ୍ଥାନରେ ସେଇ ଅଣଓଡ଼ିଆ ଚରିତ୍ରମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ବିକୃତ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ; କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଭାଷିକ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆସିଥାନ୍ତି, ସେହି ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ।

ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆମେ ଦିଲ୍‌ଦାର୍ ମିଆଁ ଏବଂ ଇନାଏତ ହୋସେନ୍ ତଥା ଜଜ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ । ଇଂରାଜୀ ଡାକ୍ତର ଏ.ବି.ସି.ଡ଼ି ଡଗ୍ଲାସ୍ ଯେତେବେଳେ କଥା କହନ୍ତି ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ କଥନରେ ଓଡ଼ିଆ ମିଶା ଇଂରାଜୀ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ବେଶି ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ଭାଷା କହନ୍ତି ଏବଂ ତହିଁରେ ଅଳ୍ପ କିଛି କିଛି ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ମିଶାଇ

କହନ୍ତି । ଏ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଫକୀରମୋହନଙ୍କର । ଏଠାରେ ସେ ପେରୋଲ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତତ୍‌ସମ/ସଂସ୍କୃତ ପେରୋଲ୍ ଏବଂ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ"ର ଭାଷିକ ବୈବିଧ୍ୟ :

'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' ଉପନ୍ୟାସରେ ଫକୀରମୋହନ ଜାଣିଶୁଣି କିଛିକିଛି ଓଡ଼ିଆ ପାତ୍ରଙ୍କ ମୁହଁରେ ତତ୍‌ସମ ଶବ୍ଦ ନହେଲେ ବାକ୍ୟାଂଶ କିମ୍ବା ବାକ୍ୟ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ସେଇଭଳି ଜଣେ ଚରିତ୍ର ହେଉଛନ୍ତି ପରିଚ୍ଛେଦ ୨୮ (ଉପସଂହାର)ରେ ଥିବା କବିରାଜ ଚରିତ୍ର । ଏଇ କବିରାଜ ଜଣକଙ୍କ ଯେତେବେଳେ ଭୟଙ୍କର ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିବା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ସେ କଥାକଥାକେ ସଂସ୍କୃତ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରରୁ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ଳୋକ ଉଦ୍ଧାର କରି କହୁଛନ୍ତି । ଯେମିତିକି- "ଏଁ, ବୋଇଲା, 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦଷ୍ଟ ଗୁଣଂ ଶୋଥଂ' କିମ୍ବା 'କସ୍ତୁରୀ ତିଳକଂ ପେଟକୁ ଦିଆଯିବ । ଆଉ ତିଳକ କରିଦେବାକୁ ହେବ ।' କିମ୍ବା ପାଠ କହିଲା, 'ମୁସ୍ତକଂ କଟୁକୀ ରାତ୍ରୀ, ଶୁଣ୍ଠୀ ପିପ୍‌ପଲୀ ଏବଂ ଚ ।' କିମ୍ବା 'ଏଁ ବୋଇଲା ଅନୁପାନ ବିଶେଷଣ କରୋତି ବିବିଧାନ ଗୁଣାନ ।' ସେତେବେଳେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୮୦୧ ରୁ ୧୮୪୦ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ କବିରାଜଙ୍କ ଭଳି ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନେ କଥା ହେଲା ବେଳେଉତତ୍‌ସମ ଶବ୍ଦ ବେଶି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ତେବେ କବିରାଜ ତ ଜଣେ ସଂସ୍କୃତ ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି । କାରଣ ସେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ରୋଗ ପାଇଁ ଯେଉଁ ନିଘଣ୍ଟମାନ ରହିଛି ତାହା ସଂସ୍କୃତରେ ଲିଖିତ । ସେଥିପାଇଁ ସେ କଥାକଥାକେ ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟାଂଶ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ତାକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଇଦେଇଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଏଇ ଚରିତ୍ରଜଣକର ପେରୋଲ ବା ଭାଷିକ ବ୍ୟାବହାରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଭୟ ଓଡ଼ିଆ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତ Language Register ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସର ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ଫକୀରମୋହନ ନିଜେ ଜାଣିଶୁଣି ଅନେକ ତତ୍‌ସମ ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ବାକ୍ୟ ତଥା ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଯେମିତିକି ଶିବୁପଣ୍ଡିତଙ୍କ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଫକୀରମୋହନ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ହଠାତ୍ ପଛରୁ ଦେଖି ତରତର ହୋଇ ସାଢ଼େ ସାତ ହାତ ଆଡ଼ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଡାଳଟା ତଳେ ଥୋଇଦେଇ 'ଧନୁକାକାର ଧାରଣ ପୂର୍ବକ' 'ଅଞ୍ଜଳିବଦ୍ଧୋ ଭୂତ୍ୱା' ସାଆନ୍ତଙ୍କର କୌଣସି କୀର୍ତ୍ତି ମାୟୁର୍ଯ୍ୟଶଃଶ୍ରିୟଂ' କାମନା କଲେ ! କିମ୍ବା ଶିବୁ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ଳୋକଟିଏ ପଢ଼ିକି କହୁଛନ୍ତି;

ଅଦ୍ୟ ପ୍ରାତରେ ବାନିଷ୍ଟ ଦର୍ଶନମ୍, ଜାତମ୍, ନ ଜାନେ, କିମନଭିମ୍ ଦର୍ଶୟିଷ୍ୟତି" । କିମ୍ବା ଫକୀର ମୋହନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ତତ୍‌ସମ ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ଉଦ୍ଧୃତି- ଏମିତିକି ଚମ୍ପା ରୂପବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ତତ୍‌ସମ୍ ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ଭାଷିକ ବିନ୍ୟାସ ବା ବୁଢ଼ୀମଙ୍ଗଳା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ତତ୍‌ସମ ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ଭାଷିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ ଆମେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷିକ ବ୍ୟାବହାରିକ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ ବା ତତ୍‌ସମ ଶବ୍ଦର ଭାଷିକ ବ୍ୟାବହାରିକ କ୍ଷେତ୍ରୀୟତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ ।

ଏ ଧରଣର ବର୍ଣ୍ଣନା ବା ଏ ଧରଣର ବିନ୍ୟାସକରଣ ଫକୀରମୋହନ ଜ୍ଞାତ ସାରରେ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ବେଳେ ବେଳେ ମନେହୁଏ ଏ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' ଗୋଟେ ଉପନ୍ୟାସ ନୁହେଁ, ଇଏ ହେଉଛି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବା ଓଡ଼ିଶାର ଭାଷା ଇତିହାସର ବା ଭାଷା ଚର୍ଚ୍ଚା ପରମ୍ପରାର ଗୋଟିଏ ଲାଙ୍ଗୁଏଜ୍ ଲାବୋରେଟୋରି ବା ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗଶାଳା । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଭାଷାର ପ୍ରାୟୋଗିକ ବିବିଧତା ଆମେ ଏ ଉପନ୍ୟାସରେ ଲକ୍ଷ୍ୟକରୁ । ଏମିତିକି ଫକୀରମୋହନ ଏଇ ଉପନ୍ୟାସର ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ମାନକ ଓଡ଼ିଆ ବା କଥିତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସହିତ ଅନ୍ୟ ଭାଷାମାନଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଗୋଟେ ଚମତ୍କାର ଏବଂ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଭାଷିକ ଅନ୍ତଃମିଶ୍ରଣର ବଳୟ ନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି ।

ଯେତେବେଳେ ସେ ସୁନ୍ଦର ତ୍ରିପାଠୀ ବା ସୁନ୍ଦର ତିହାଡ଼ୀଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ତତ୍‌ସମ ଶବ୍ଦ ସହିତ କଥା କଥିତ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦକୁ ଫେଣ୍ଟେଇ ଲାଳିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛନ୍ତି । ଯେମିତିକି 'ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ ନରନାଥ' ଠୁଁ ଆରମ୍ଭ କରି 'ନାମଟି ସୁନ୍ଦର ତ୍ରିପାଠୀ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏଠାରେ ଯଦି ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା, ତେବେ ଦେଖିବା ଦୁଇଟି ପେରୋଲର ଅପୂର୍ବ ସମ୍ମିଳନ ଘଟିଛି । ତାକୁ ଅନ୍ତଃମିଶ୍ରଣ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରିବା । ଏଇ ଅନ୍ତଃମିଶ୍ରଣ ବା ଇଣ୍ଟରନାଲାଏଜେସନ୍ (Internalization) ହେଉଛି ଭାଷା ନିବନ୍ଧର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାରୂପ । ଯେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ଭାଷା ସହିତ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ମିଶ୍ରିତ ହୁଏ । ତେଣୁ ଏଠି ଯଦି ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଯେ 'ନରନାଥ', ବିବର୍ଜିତ', 'ଶୋଭିତ', 'ଗାୟତ୍ରୀ', 'ମୀନ' ଇତ୍ୟାଦି ତତ୍‌ସମ ଶବ୍ଦ ସହିତ ସେ 'ତାମ୍ବଡ଼ା ଶୁଖୁଆ', 'ପଖାଳ ଭାତ', 'ଶୁଣ', 'ଆଗ', 'ବାଛିବାକୁ', 'ଚିପନ୍ତି', 'ବିଲରୁ', 'ଫିଟେ', 'ପାଟି' ଇତ୍ୟାଦି କଞ୍ଚା କଞ୍ଚିତ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ମିଶେଇ ଦୁଇଟି ପେରୋଲକୁ ଗୋଟିଏ କରି ଉପନ୍ୟାସରେ ଭାଷିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷକ, ଅଧିକ

ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ଅଧିକ ପ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶୀ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବେଳେବେଳେ ଫକୀର ମୋହନଙ୍କର ଭାଷିକ ନିବନ୍ଧନ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବାପାଇଁ ଅନେକେ ସଫଳ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଭାଷିକ ନିବନ୍ଧନର ସଂଯୋଗ ଯେହେତୁ ସେ କରିଛନ୍ତି; ସେଥିପାଇଁ ସେଇ ଭାଷିକ ନିବନ୍ଧନ କ୍ଷେତ୍ର ସହିତ ଯେଉଁମାନେ ଅପରିଚିତ, ଯେଉଁମାନେ ଅନଭିଜ୍ଞ ସେମାନେ ଏଇ ଉପନ୍ୟାସର ଭାଷିକ ବିବିଧତାକୁ ବୋଧକରିବାରେ ପ୍ରବଳ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି ।

ତେବେ ଶେଷରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ'ରେ ଯେଉଁ ଭାଷିକ ବିଭବ ରହିଛି; ତାହା ବହୁମୁଖୀ କ୍ଷେତ୍ରୀୟତାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ସମ୍ପାଦିତ । ଏ ସମ୍ପାଦନ କାର୍ଯ୍ୟ ଫକୀର ମୋହନ ନିଜେ ହିଁ କରିଛନ୍ତି । ଫକୀର ମୋହନଙ୍କ ଆଲୋଚ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ ଆମେ ଦେଶଜ, ତଦ୍‌ଭବ, ତତ୍‌ସମ, ପାର୍ସୀ, ଆରବୀ, ଇଂରାଜୀ ପ୍ରଭୃତି ଭାଷିକ ପେରୋଲ୍ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଘଟିଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟକରୁ । ତା'ର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି- ଏ କଥା ରଚନାର ଯେଉଁ କଥାକାଳ, ସେଇ କଥାକାଳୀନ ଅବଧିରେ ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁଭଳି ଶାସନ ଚାଲିଥିଲା; ଯେଉଁ ଭଳି ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ; ଯେଉଁ ଭଳି ଶୋଷଣ ହେଉଥିଲା; ଯେଉଁଭଳି ଜମିଦାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା; ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା; ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା; ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା; ପ୍ରତାରଣା ଥିଲା; ଲାଞ୍ଛନା ଥିଲା; ଉପେକ୍ଷା ଥିଲା; ଅବହେଳା ଥିଲା; ସେ ସବୁର ଭାବଗତ ନିର୍ଯ୍ୟାସକୁ ଫକୀରମୋହନ ବିଭିନ୍ନ ଧ୍ୱନି, ଶବ୍ଦ, ବାକ୍ୟ, କଥନିକା ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜ ଉପନ୍ୟାସରେ ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସିଏ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଉଚ୍ଚାରଣ ଶବ୍ଦ ବା କଥିତ ଶବ୍ଦକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଫଳରେ ତନ୍ମଧ୍ୟସ୍ଥ ସେଇ ଉଚ୍ଚାରିତ ଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶିତ ଅର୍ଥ ବା ଅବଧାରଣାଗତ ସମ୍ପୃକ୍ତିକୁ ସମ୍ମୁଖିକୃତ କରାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ଫକୀରମୋହନ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଚରିତ୍ରକୁ ଏଇ ଉପନ୍ୟାସରେ ଚିତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେହି ଚରିତ୍ର ମୁହଁରେ ତଦନୁରୂପ ଭାଷାର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା କଥାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେଇ ଭାଷାର ଧ୍ୱନି ଶୃଙ୍ଖଳାଯୁକ୍ତ ଶାବ୍ଦିକ ବିନ୍ୟାସକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଶେଷରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଫକୀର ମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ' ରେ ଉପନ୍ୟାସଗତ ବିଶେଷତ୍ୱ ବା ଗୁଣଧର୍ମ ଯେତିକି ରହିଛି, ତା'ଠାରୁ ବେଶି ରହିଛି ଭାଷିକ ବିବିଧତା । ଏଇ ଭାଷିକ ବିବିଧତା କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନର କଥିତ ପରମ୍ପରା ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏଠାରେ କଥିତ ବିନ୍ୟାସ ହିଁ ହେଉଛି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବିଭବ । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଭିନ୍ନ ପାତ୍ରପାତ୍ରୀ ଯେମିତି କଥାଭାଷା ହେଉଥିଲେ, ସେହିଭଳି କଥାଭାଷାକୁ ଫକୀରମୋହନ ସିଧାସଳଖ ଏଇ ଉପନ୍ୟାସରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଉପନ୍ୟାସଟି ବହୁବିଧ ଭାଷିକ ନିବନ୍ଧନ ତଥା ପେରୋଲ ବା ବ୍ୟାବହାରିକ ଭାଷିକ ବିଶିଷ୍ଟତା ଦ୍ୱାରା ଯଥାର୍ଥତା ଅର୍ଜନ କରି ପାରିଛି ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥ ତାଲିକା :

୧) Nayar, Pramod K, Contemporary Literary and Cultural Theory First Impression , Noida(U.P) Pearson , 2010.

୨) ଦାସ, ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର, ଶୈଳୀ ବିଜ୍ଞାନର ଆଲୋକରେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ । ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ବାଲେଶ୍ୱର : ମୀରାମ୍ବିକା ପ୍ରକାଶନୀ, ୨୦୦୮ ।

୩) ନାରଂଗ, ଗୋପୀଚନ୍ଦ, ସଂରଚନାବାଦ ଉତ୍ତର-ସଂରଚନାବାଦ ଏବଂ ପ୍ରାଚ୍ୟ କାବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ : ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ୨୦୧୩ ।

୪) ପଟ୍ଟନାୟକ, କଇଳାସ, ସଂପାଦନା, ଫକୀରମୋହନ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ଉପନ୍ୟାସ ମାଳା । ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, କଟକ: ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ୨୦୦୬ ।

୫) ସାମନ୍ତରାୟ, ନଟବର, ବ୍ୟାସକବି ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

ଅଧ୍ୟାପକ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ,
ବିଶ୍ୱ ଭାରତୀ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ
ଦୂରଭାଷ : ୯୪୭୫୧୨୪୦୪୧
Email- rabindra21das@gmail.com